

Klemen Terézia

Márciusi szokások és néphagyományok

Az ősi magyarok által kikelet havának (később böjtmás vagy tavaszelő havának) nevezett március neve a latin Martius hónapnévből származik, ami annyit tesz, hogy Mars isten hava. Az ókori Rómában ez volt az év első hónapja, mivel a tavaszi napéjegyenlőséget tekintették évkezdetnek.

A földművesek márciusban kezdték el a tavaszi munkálatokat a szántóföldön, a gyümölcsösben, szőlőben. Az asszonyok is elvetették a zöldségeket, a palántáknak való magot. Véget ért a téli szobai munka, a szövés, fonás, kézimunkázás. A hónap első szerdáján sok helyen kiengedték a méheket, és a jóságokat is kihajtották a legelőre.

Népi megfigyelések:

- Március, ha nedves, gazdának nem kedvez.
- Valamennyi köd vagyon márciusban, annyi zápor leszen az esztendőben.
- Ha Böjtmás hava száraz, Szent György hava nedves.
- Fű és havaz, úgy lesz tavasz.
- Ha márciusban ugrándoznak, táncra perdülnek a bárányok, áprilisban újra akolba rekednek.
- Tavaszbúza – ravasz búza.
- Ha dörög Benedek, akkor 40 napi szárazságra számíthatok.

Március 4., Kázmér napja

Itt-ott még ma is él a hagyomány, hogy Kázmér napján – ha engedi az időjárás – a méhészek kiengedik kaptáraikból a szorgalmas kis munkásaikat, erőt gyűjteni. A régi babonás időkben ugyancsak ez a nap volt a patkányűzés dátuma. Kázmér hajnalán a gazdaasszony háromszor körülszaladta a házat, és mogyoróvesszővel ütögetvén a falat riasztotta el a portán és környékén élősködő undok férgeket.

Március 18., 19., 21., Sándor, József, Benedek napja

A legismertebb időjárási regula szerint: „Sándor, József, Benedek zsák-

ban hozzák a meleget.” Az Alföldön Sándor napját vetették a fehérbabot.

A legtöbb népszokás József napjához kötődik. Szent József a famunkások védőszentje, sok vidéken ezen a napon hajtották ki a jóságokat először a legelőre, véglegesen pedig György napján. A hagyomány szerint a madarak ezen a napon szólnak meg először, mert „Szent József kiosztotta nekik a sípot”. A méhészek is ekkor engedik ki a méhrajokat. Ezen a napon várták a messi útról visszatérő golyákat is, és ha piszkos volt a tolluk, abból bő termésre, a fehér tisztaságukból pedig szűk esztendőre következtettek. Bár a népi tapasztalás azt sugallta, hogy József után már kalapáccsal sem lehet a füvet visszavereni a földbe, a nap derűje, borúja vagy a szele az elkövetkező negyven nap időjárását is megmutatta. Alföldi híedelem szerint ha szivárvány jelenik meg József-napon, a széles sárga sáv jó búzatermést, a széles piros jó bortermést ígér. Észak-Magyarországon a József-napi rossz idő sok halottat jövendöl arra az évre. Szeged környékén úgy vélték, ha József napján megdördül az ég, Péter-Pálkor jég veri el a határt, viszont jó bortermés várható.

Március 25., Gyümölcslőtő Boldogasszony napja

Gábor főangyal ekkor vitte a fogantatás örömhírét Názáretbe Máriának.

Jeles napok márciusban:

- március 1.: a meteorológiai tavasz kezdete
- március 8.: nőnap
- március 12.: Gergely napja
- március 15.: az 1848-as forradalom és szabadságharc kitörésének emléknapja
- március 21.: a csillagászati tavasz kezdete (tavaszi napéjegyenlőség)

Húsvéti hagyományok:

Húsvétkor Jézus Krisztus feltámadását, a megváltást ünneplik a keresztyének. Nagyszombaton ér véget a

negyven napos böjti időszak. Húsvétvasárnap dologtító nap volt, a szokásos vasárnapi munkatilalomnál is szigorúbb. Aki húsvétvasárnap a mezőn dolgozott, annak elverte a jég a termését, aki befogta jóságát, azt szerencsétlenség érte. Ezen az ünnepen sonkát, tojást, tormát fogyasztottak. A tojás az élet újjászületésének a jelképe, a piros tojás színe pedig Jézus kiontott vérére emlékeztet. A sonka a paraszti élet rendje következtében vált húsvéti étellé, ugyanis nagyböjten nem ehetek húst, így a füstölt hússok megmaradtak húsvéti. A tormának gonoszűző erőt tulajdonítottak.

Húsvéthétfő a vigasságok napja volt. A húsvéti locsolkodás szokása a víz megtisztító, megújító erejébe vetett hitben gyökerezik. A néphagyomány szerint a Krisztus sirját őrző katonák a feltámadás hírért vívő, ujjongó asszonyokat úgy próbálták lecsendesíteni, hogy lelocsolták őket vízzel. A locsolásnak számos formája ismert. Faluhelyen a kúthoz vagy a vályúhoz vonszolták a lányokat, és vödörrel öntötték le őket. A városokban kölnivízzel locsoltak a férfiak, hogy a sok virágszál még szebben viruljon. Viszonzásként hímes tojást, aprósüteményt, italt kaptak a lányoktól. A hétfőt követő húsvét keddjén, egyes vidékeken a lányok locsolták vissza a fiúkat.

A tojásfestésnek komoly hagyományai vannak Magyarországon. Természetesen az asszonyok, lányok dolgozott a tojások díszítésére. Vidéken természetes anyagokkal festették a tojásokat, például hagyma héjával, zöld dió főzetével. A tojásírásának, azaz a cirkalmas minták készítésének legegyszerűbb módja az, ha a mintát viasszal készítik el, majd a tojást festékbe mártják. Így a mintát a viasz miatt nem fogja be a festék.

Az ajándékot hozó húsvéti nyúl szokása valószínűleg német nyelvrületről származik, és az állat szaporasága miatt a termékenységet szimbolizálja.